

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Virtute Religionis, Et Ei Annexis; Continens quatuor Tractatus
Theologiae Moralis praecipuos. Primus, in ordine decimusquartus, de
Iuramento, & Adiuratione. Secundus, de Voto. Tertius, & charior Authori,
de statu Religioso. Quartus, de vitiis oppositis Religioni

**Castro Palao, Fernando de
Lugduni, 1669**

An commutatio facta in aequalem, vel minorem materiam, valida sit,
extinguatque prioris voti obligationem. punct. 17.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76572](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76572)

Sanch. lib. 4. c. 49. n. 15. Lessi. lib. 2. c. 49. dub. 16. n. 102. vers. melius in secunda editione.

5. Supradictam doctrinam ampliare debes ad rem sub dubio, vel sub opinione superiorum. Quia dum de excessu materiae subrogatae manifeste non constat, honestari non potest mutatio rei promissa. Solum enim in promissione materia superior excepta fuit, ne votum censetur maius bonum impedire; non autem ea, quae solum sub dubio est superior. Sic Sanch. lib. 4. c. 48. n. 8. cum Valent. 2. 2. disp. 6. q. 6. punct. 7. circa finem vers. notandum. Sayro in clau. Regia lib. 6. c. 12. n. 5. Si vero casus adesset, in quo certus esset de aequalitate materiae subrogatae dubius tamen superior sit. Affirmant Suar. lib. 6. c. 18. n. 16. Sanch. c. 49. n. 14. Propria auctoritate commutationem fieri potest, quia vtiliter negotium domini geris cum lucro expectas, & iacturam non timeas. Adde illam rem subrogatam absolute superiorem esse; siquidem ultra aequalitatem certam sub dubio superioritatem habet.

6. Hinc fit ad commutandum votum in rem euidenter aequalem, necessarium esse auctoritatem Praelati habentis iurisdictionem ordinariam, vel delegatam. Quia haec commutatio est quaedam diminuta dispensatio, & debiti remissio nomine Dei facta; ac proinde iurisdictionem expostulat, & consequenter causam ad sui valorem. Sic Suar. lib. 6. c. 19. n. 3. Sanch. lib. 4. c. 49. n. 22. & c. 50. n. 17. Laym. lib. 4. summ. tract. 4. c. 8. n. 19. Quapropter non a quolibet confessario (vt docuit Vivald. candelab. Sac. 3. p. 14. n. 15. & Lessi. 2. c. 40. dub. 6. n. 105. Fieri potest, sed ab habente in foro externo iurisdictionem. Et tradunt Suar. n. 6. Sanch. n. 13. Laym. n. 19.

7. Ad commutationem faciendam in rem manifeste meliorem nulla causa specialis requiritur, quia ipsamet susceptio perfectionis obligationis vix pote Deo gratior sufficit pro causa. Et tenent communiter Doctores Caietan. q. 88. a. 12. vers. in commutatione. Nauarr. c. 12. n. 63. Azor. 1. p. l. 11. c. 18. q. 3. Sa verbo voti irritatio n. 10. Lessi. lib. 2. c. 40. dub. 16. n. 110. in 2. editione Suar. l. 6. c. 18. n. 9. Sanch. lib. 4. c. 50. n. 15. Layman. l. 4. summa tract. 4. c. 8. n. 21. Pro commutatione autem in aequale, & a fortiori in minus causa requiritur. Quia est aequalis remissio obligationis contractae, quam fieri absque causa Deo placere non potest; potius enim illi placet contrarium vix pote conformius fidelitati debet. Et tradunt Caietan. d. arr. 12. §. in commutatione. Couarr. de pactis 1. p. 8. n. 4. Sanch. l. 4. c. 50. n. 17. Suar. l. 6. c. 19. n. 5. Layman. cap. 8. n. 22. & alij apud ipsos.

8. Causa vero ad commutationem faciendam in rem aequalem leuis sufficit; quia non est absoluta obligationis remissio, sed illius translatio. Communiter censent Doctores sufficere, si commutationem ardentem petas sperans maiori cum fructu materiam subrogatam executurum; quia in honorem Dei cedit, si se benignum exhibeat debitoribus voluntariis obligationem materiae promissa remittens contentus alia equali. Excitantur enim videntes ad noua vota, & facta cum maiori fructu explet. Sic Caietan. 2. 2. q. 88. a. 12. vers. in commutatione & in summa verbo votum c. vlt. Valent. disp. 6. q. 6. punct. 7. circa finem vers. ex commutatione. Suar. l. 6. c. 19. n. 10. Sanch. alijs relatis lib. 4. c. 50. n. 22. & 23. Layman. l. 4. tract. 4. c. 8. n. 23. Lessi. lib. 2. c. 40. dub. 16. n. 110. in secunda editione. Ad commutationem faciendam in rem minorem, cum non ex potestate commutandi, sed ex potestate dispensandi ortum habere possit; ea causa requiritur quae ad dispensationem de qua supra.

P V N C T V M XVI.

Qualiter gaudentes potestate tantum commutandi vota eam exercere possint?

S V M M A R I V M.

- 1. Propositur dubitandi ratio.
- 2. Ad solum aequale extenditur.
- 3. Qualiter hac aequalitas sumenda sit.
- 4. Quis modus sit seruandus in commutatione.
- 5. Qualiter vota libitali vel bulla cruceata facultate committentur, remittuntur.

1. Ratio dubitandi est: quia aequalitatem inuenire materia subrogata difficillimum est. Si igitur potentes vota commutare contenti esse non possunt minori materia subrogata, eorum potestas, inutilis est, cum raro vel nunquam exerceri possit. Quapropter plures Doctores censent in paulominus fieri commutationem posse. Sic Toletus lib. 4. summ. c. 13. n. penult. Emanuel. Sa verbo voto irritatio n. 10. in editione Complutensi, & alij relati a Sanch. lib. 4. c. 50. n. 2.

2. Dicendum tamen est, ad solum aequale hanc potestatem extendi. Quia commutatio est contractus, in quo vnum pro alio ex voluntate creditoris subrogatur. Petit ergo aequalitatem iuxta Arist. 3. Ethicorum, alias non erit commutatio, sed

donatio. Deinde si remissio obligationis sub minori materia subrogata est commutatio quamuis materia subrogata nobiliter minor sit, commutatio erit; quia non apparet vnde limitetur. Ergo priuilegium commutandi ad eam commutationem vix pote propriam extendi poterit, quod saluum est, neque ab auctoritate admittitur, coincideret enim potestas commutandi cum potestate dispensandi, proxi committeret exercetur. Ergo potestas commutandi spectata vocis proprietate, & communi acceptione ad solum aequalem subrogationem, non ad minorem extenditur. Et ita docent. Caiet. 2. 2. q. 88. a. 12. vers. in commutatione & in summa verbo votum c. vlt. Couarr. de pactis 1. p. 8. n. 4. Sanch. l. 4. c. 50. n. 4. Suar. l. 6. c. 19. n. 7. & 8. Laym. l. 4. sum. tr. 4. c. 8. n. 24. & alij plures apud ipsos.

3. Haec tamen aequalitas non ita rigide, & scrupulose sumenda est vt certo de illa Praelato constare debeat. Vt recte probat ratio dubitandi: sufficit enim si probabiliter constet. Adde non requiri mathematicam aequalitatem sed moralem, quae sic reputatur quoties excessus manifeste non appareat; quae de causa Doctores c. 1. relati censent, commutationem fieri posse in paulominus: quia quod parum ab aequalitate distat, nihil ditare videtur, sed moraliter aequale est. Sic Azor. 1. p. l. 11. c. 18. q. 3. Sanch. c. 50. n. 7. Suar. c. 19. n. 9. Sayr. in Clau. Reg. l. 6. c. 12. n. 19. Laym. l. 4. sum. tr. 4. c. 8. n. 24.

4. Modus autem faciendi commutationem prudens arbitrio relinquatur spectata qualitate tum videntis, tum operis promissae tum finis ob cuius consecutionem votum factum est. Quibus consideratis prudens Praelatus facile aequalitatem moralem etiam inter res diuersas inuenit. Nam est Physice diuersae sint, & dissimiles, aequalitatem quoad diuinum cultum, meritum & satisfactionem habere possunt. Suar. lib. 6. c. 19. n. 21. Sanch. lib. 4. c. 56. n. 6. Lessi. lib. 2. c. 40. dub. 16. n. 109. in secunda editione. Sayro in Clau. Regia lib. 6. c. 12. n. 5. & 6. Layman. lib. 4. sum. tract. 4. c. 8. n. 25. Ex quo fit, votum personale in reale commutari posse, & contrari manifeste conueniunt ex c. 1. de voto, tamen si quoad fieri possit consuetudinis sit, vota personalia in personalia, & realia in realia commutare. Quia sic fini videntis, qui in votis praecipue spectandus est magis congruit Sanch. d. c. 56. n. 14. Suar. c. 19. n. 16. Layman. c. 8. n. 24. Lessius supra: Eademque ratio: opus non est, vt votum perpetuum in aliud perpetuum commutetur, quia temporali obsequio nobiliori perpetuum compensari potest. Suarez tom. 21. Sanch. n. 27. Aliqui tamen dicunt in voto pergrinationis commutando non esse comparandas expensas, quas secundum sui status debeat, nec quas stando, & redeundo videntis facturus esset, quia omnes ille non videntur sub votum cadere. Siquidem votum satisfacit simpliciter eundo absque villo comitatu, vllave assistentia in loco peregrinationis, vlloue reditu. At omnino tenendum est comparandas esse. Nam esto non fuerit in rigore promissae, moraliter tamen & tanquam quid accessorium promissae sunt. Quia promissa est peregrinatio, qualis a personis eiusdem qualitatis communitur fit. Et colligitur manifeste ex c. magna de votis, ibi. Expensas quas fueras eundo, morando, & redeundo facturus. Sectis vero esset si expressit vouerit esse mercatoris. Quia tunc non expensae, quae nulla sunt, sed labor computandus est. Semper tamen deducendae expensae, quae domi essent faciendae. Quia haec sub votum nec accessorie cadunt Suar. lib. 6. c. 19. n. 20. & 21. Layman. n. 24. Sanch. alijs relatis lib. 4. c. 16. a. n. 14. & seq. Quem omnino vide, quia satis prudenter & docte (vt solet) praxim commutationis toto illo cap. 16. expendit.

Qualiter autem vota per facultatem in subleatis, aut bulla cruceata concessam commutentur, & explicando bullam cruceatam declaramus, interim videri potest Sanch. l. 4. sum. c. 53. a. n. 6. & c. 54. per totum.

P V N C T V M XVII.

An commutatio facta in aequalem vel minorem materiae tertiae valida sit, extinguatque prioris voti obligationem?

S V M M A R I V M.

- 1. Quid respondeat Sanch. quae.
- 2. Quid sentiendum sit, declaratur. Et in primis commutatio non in rem aequalem vel minorem propria auctoritate nullam esse.
- 3. Commutatio facta in minorem materiam auctoritate Praelati nulla est, & satisfactio rationibus adductis a Sanch.
- 4. Neque est valida commutatio Praelati in rem aequalem manifeste absque vlla causa.
- 5. Quae commutatio voti obligationem extinguat.
- 6. Peccat spectata nostra sententia qui commutationem in aequale se pretendit a voto liberare.
- 7. Facta commutatione nulla vouens obligatur ad votum. 1. Quod tripliciter

Quadruplici conclusione respondet Sanchez lib. 4. cap. 51. quæst. In prima (inquit) quando commutatio voti fit auctoritate Prælati in rem æqualem, & sola commutandi causa deficit, valet utique commutatio; neque est aliquid suppleendum. Adducitque pro se Suarez lib. 6. c. 20. num. 7. Sed Suarez non absolute sed cum limitatione consentit, nempe quando Prælati bona fide procedit, & addit eo casu moraliter non deesse causam. Probat Sanchez, hanc conclusionem quia adfuit potestas, & voluntas in superiore ad commutandum, & solum in usu talis potestatis fuit defectus. Ergo tenet commutatio. In 2. conclusione ait, Quando commutatio fit in minus auctoritate Prælati etiam nulla ad commutandum causa subsistit, ne dum ad minuendum; valet utique commutatio; cum sola obligatio suppleendi id quod deficit ad æqualitatem materiz subrogatæ cum promissa. Probat primò quia contractus permutacionis, sicut & venditionis non annullatur ex inæqualitate rerum; quæ permittuntur, sed est obligatio suppleendi defectum. Iuxta legem 2. Cod. de rescindenda venditione. Ergo etiã contractus venditionis voti, qui fit cum Prælato nomine Dei in æqualitate non vitabitur. Si quidem mitius cum Deo quam cum hominibus agitur, lege celsus, ff. de receptis arbitris. Secundo probat ex lege diligenter, ff. mandati. Vbi postquam obsecratio mandati commendatarij, subiungitur venditionem virtute illius factam valere, quando excessus mandari fuit in solo modo; eo quod minori vendideris pretio, quam iustus fuit, ubi. Si mandauero tibi ut fundum meum centum vendas tibi, me cum nonaginta vendideris, & petam fundum, non statim mihi exceptio; nisi & reliquum mihi quod deest mandato meo præstes, & indemnem me per omnia leues. Ex cuius textus acies manifeste constat, venditionem valere, siquidem dominus ius non habet recuperandi fundum, si defectus pretij, ei suppletur. Ergo commutatio voti in minus facta a Prælato commisionem habente commutandi in æquale, valida erit cù obligatio suppleendi defectum, vel dissolucio commutacionem. Quia solum fuit excessus in modo, non in substantia commutacionis. Hæc enim ex voluntate Dei processit, tamen modus illi contrarius fuerit. Tertiò probat specialiter contra Suarez. Si ex se (inquit) iusta commutandi causa valeat utique commutatio facta in minus parcialiter cum obligacione suppleendi æqualitatis defectum ut Suarez fatetur. Ergo etiam si causa deficiat, valet utique commutatio; quia defectus causæ non vitat commutacionem, sed modum. Confirmat. Quia idem est ius de toto quoad totum, & de parte quoad partem leg. que de ratiõ. ff. de rei vendicac. Sed valet commutatio quoad votum quando servatur æqualitas, etsi deficiat iusta causa commutandi, ergo valet quoad partem in qua est æqualitas cum materia, etsi ad defectus causæ. In tertia conclusione (inquit Sanchez) idem esse dicendum quando non ipse Prælati, sed eius delegatus commutat; quia militat eadem ratio. Adde quæ ad suppleendum defectum æqualitatis non esse necesse Prælati adire, sed ipsum vouentem posse. Quia nomine Prælati & ex illius tacito consensu facit; siquidem prælati quod ipsemet Prælati facere debebat in quarta conclusione (inquit) commutacionem voti factam propria auctoritate, vel alterius carentis iurisdictione in æquale, vel in minus non esse omnino irritam, sed teneri vouentem, vel prius votum implete, vel supplere, quod commutacioni defuit ut esset in bonum evidentem melius. Dicitur Sanchez hoc argumento. Si rem venditioni quinquaginta aureorum expostam (surripes aut pro ea quadraginta tantum domino dares credens dare quinquaginta facis faceres in priori casu tradendo quinquaginta & in posteriori tradendo decem; quin teneas rem domino reddere, quia postero quod ipse voluntatem habuit absolutam vendendi, solum defectus fuit in modo. Cù ergo Deus vota omnia commutacioni habeat expostita, vel utique ea iusta causa intercedente in æquale, vel in minus commutat; facies commutacionem in minus solum in modo non in substantia deficit. Confirmat primò; quia esto Prælati excedat limites sue potestatis commutanda in minus, valet eius commutatio. Vt in 2. concl. probat. Ergo etiam valet commutatio facta propria auctoritate, etsi excedat cõmutans sue potestatis limites. Confirmat secundò; quia illud opus minus in commutacione susceptum non præstat gratiosè à vouente, sed in voti commutacione ac proinde in partialem voti prioris solutionem. Hinc infert Sanchez sic commutacionem non peccate votum transgrediendo si habet animum suppleendi defectum, qui in commutacione interuenit: sicut non peccat qui rem venditioni expostitam furans eo vitium animo tradendi statim pretium domino.

2. Ceterum hæc doctrina his conclusionibus tradita nullatenus mihi probari potuit. Et vti à clarioribus incipiamus, dicendum est, commutacionem propria auctoritate factam in tem minorem vel æqualem iuxta nostram sententiam irritam esse & nullam. Sic expressè Suarez lib. 6. c. 20. n. 7. Et supponit omnes qui id de Prælato affirmant quos statim referemus. Ratio videtur manifesta. Quia nulla propria auctoritate se eximere potest ab obligatione voti nisi maiorem compensationem subrogando; quinque quæ hæc sola excepta fuit in priori voti

Perd. à Castro. Sum. Mor. Pars III.

obligacione. Ergo obligatio voti cessare non potest subrogacione minoris compensationis. Item commutatio in rem minorem, vel æqualem, sicut & dispensatio actus est iurisdictionis vt in superioribus probatum est. At nullus (qui Prælati non fit) iurisdictionem habet ad commutandum vota in rem minorem: imò neque in æqualem vt supra diximus. Ergo commutatio sic facta nulla est. Quia cessante iurisdictione corruit actus, qui in illa fundatur.

Neque fundamentum à Sanchez relatum in 4. conclusione aliquomodo vrget, nam esto verum sit furantem rem venditioni expostitam obligatum non esse rem furatam tradere, sed tradendo pretium satisfacere dummodò dominus in eadem voluntate perseueret. At tamen dum pretium non tradit nulla est venditio nec rei sublata possessio. Sic nulla erit commutatio voti dum vouens rem superiorem loco promissæ non subrogat; quia aliam Deus non acceptat. Neque est verum sic nulliter commutantem non peccare, transgrediendo votum, si vrget executionis tempus; tamen animus habeat suppleendi commutacionis defectum. Quia cum commutatio in minus nulla fuerit, votum eodem modo obligat, ac si facta non esset, à qua obligacione non liberat animus suppleendi commutacionis defectum. Alias quilibet posset votum suum transgredi animo commutandi in melius, quod est absurdum. Neque exemplum de re furata venditioni expostita est ad rem. Nam esto in usu talis rei animo tradendi statim pretium non esset culpa grauis, id puenient; quia eo usu non censeretur fieri domino graue nocumentum. At si tempus executionis voti vrget; cum eo tempore fidelitas, & religio te astringat ad votum exequendum, infidelis es, & voti transgressor, si omittas: à qua infidelitate, & voti transgressione non excusaris ob animum subeundi statim superiorem obligacionem.

Secundò dicendum est commutacionem factam auctoritate Prælati in minorem materiam, ea; quæ promissa fuit nullam esse, neque vouentem liberari ab onere & obligacione voti, quantumvis exequatur materiam subrogatam. Sic docuit expressè Suarez lib. 6. c. 19. n. 14. & c. 20. n. 6. & tradunt Innoc. c. 1. n. vltimo de voto. Nau. lib. 3. consilium tit. de voto consil. 5. in priori edit. n. 1. & consil. 9. in 2. Azor. tom. 1. lib. 11. c. 18. q. 12. Palacios 4. d. 38. disp. 3. circa finem fol. 876. Ludouic. Lopez 1. p. instructorij conscient. c. 50. vlt. etiam secundum. Alcozer sum. c. 16. conclus. 2. Neque in contrarium pro sententia Sanchez. videri esse aliquem paronum. Ratio est: quia à voti obligacione neminem Prælati liberare potest nisi quatenus Dei vices fungitur. At vt res commutandi facultate tantum, solum habent vices Dei ad liberandum vouentem à voti obligacione subrogata materia equali, quia ea potestas (vt ipsemet Sanchez. c. 50. n. 4. fatetur) ad solam hanc commutacionem extenditur. Ergo dum materia æqualis non subrogatur, vouens liber non est ab obligacione. Deinde commutatio valida esse non potest, nisi Deus illam acceptet. Sed commutacionem in rem inferiorem Deus non acceptat vt pote nominis ipsius non factam. Ergo vi illius liberari non potest vouens à voti obligacione. Præterea liberari vouentem à voti obligacione subrogatione materiz inferioris est actus potestatis dispensatiuæ & in superioribus dictum est. Ergo non est actus potestatis commutacionis tantum. Ergo hæc sola gaudentes illum præstare non possunt.

Neque obstant rationes contrariæ adductæ à Sanchez. pro sua secunda conclusione. Non prima. Nam esto inæqualitas valori permutacionum & venditionum non obstat; non inde inferuntur in permutacione votorum idem esse dicendum. Quia respública ob vitandas lites contrahentes iudicauit reservato iure indemnitas. At nullibi constat Deum in permutacione inæquali votorum consentire, neque ratio vitandi lites locum habet comparatione Dei. Ergo Adde permutacionem onerosam non vitari ex inæqualitate, sed verò gratuitam, hoc est, quæ gratuita donationi succedit; hanc enim etsi Superiorem non censetur homines donatarij admittere; bene tamen Deus, in quo vides, quanto mitius cum Deo quam cum hominibus agitur. Eodem modo respondendum est ad secundam, fatetur in quam venditionem factam à procuratore excedente mandatum in quantitate pretij valere. Quia præsumitur Dominus potestatem procuratori tradidisse pro natura venditionis, quæ iure sic disponente valida est, tamen inæqualitatem habet. At cum nullo iure dispositum sit commutacionem voti in rem minorem validam esse, imò contrarium ipsas commutacionis natura sua deat, dicendum est sic factam nullam esse. Postrema ratio solum procedit aduersus Suarez casu quo admittet commutacionem absque causa valere, sed ipse id non admittit, vt in principio huius quæstionis notauimus. Præterquam quod est longè diuersum, esse commutacionem inæqualem vel esse sine causa. Nam quando inæqualis est, iniusta est; quando absque causa, iusta, tamen iniuste facta.

4. Sed nihilominus tertiò dicendum est nullam esse commutacionem in rem æqualem, quam Prælati scienter faceret absque vlla causa, (tamen hoc raro contingere possit.)

L. Sic

Sic docet Suar. *diff. c. 20. n. 7. c. 17. n. 5.* Ratio est eadem ac precedentium conclusionum; quia procedit à non habente potestatem: nemini enim data est potestas vota remittendi siue per commutationem, siue per dispensationem absque causa, quia esset irrationabilis concessio: Ergo sicut dispensatio scienter absque causa facta irrita est, & nulla, ita commutatio. Si tamen Prælati bona fide procederet credens adesse causam; valida erit commutatio, vt docuit Suar. *suprà.* Quia ipsa bona fides Prælati pro causa est; ne censetur Deus rigorosus exactor.

5. Ex his deducitur primò, eam solam commutationem extinguere voti obligationem, quæ fit in melius, si propria auctoritate fiat, si verò auctoritate Prælati, quæ fit in æquali causa intercedente.

6. Secundò deducitur, peccare mortaliter vouentem iuxta nostram sententiam, qui media commutatione à se facta in rem æqualem intendit à voti obligatione se liberare, & similiter Prælatum, qui commutationem in minus præterdit eam libertatem vouenti concedere. Quia vsurpant auctoritatem sibi non concessam, faciuntque actum nullum. Et tradit Sanch. *lib. 4. cap. 50. n. 8.* tamen si contrarium doceat *lib. 4. c. 51. n. 15. c. 16.* & immerito ad iur. pro se Suar. *lib. 6. c. 19. n. 14.* Nam licet solum expresserit esse culpam grauem, satis ex antecedentibus & sequentibus indicauit grauitatem illam mortale peccatum attingere.

7. Tertiò deducitur facta illa commutatione nulla vouentem obligatum esse ad votum, ac si nulla commutatio facta esset. Quia quod nullum est, nullum producit effectum regulam, non præstat de regulis iuris in 6. Sic. expressè Nauarr. *lib. 3. conf. 5. de voto in 1. edit. c. conf. 19. in 2. & Azor. 1. p. lib. 11. c. 18. q. 12.*

P V N C T V M XVIII.

An commutatione legitima extinguatur prioris materiae obligatio, ita vt ad eam reditus non sit.

S V M M A R I V M.

1. Extinguitur prioris materia obligatio.
2. Facta materia subrogata inutili vel impossibili non reuiuiscit prioris obligatio.
3. Limitant aliqui hanc doctrinam vt procedat in commutatione facta ab homine non à iure. Sed non admittitur.
4. Aliam limitationem adducit Lessius sed non approbatur.
5. An reditu obligatione prioris materia commutata pereat subrogata? Negat Sanch. in commutatione voti castitatis, & religionis, secus in aliis.
6. Secura sententia sed non satis fundata.
7. Qualiter vouenti liceat reditus ad priorem materiam proferre missam.
8. Si commutatio in minorem materiam facta est, licet reditus ad priorem. Itemque si facta est in æqualem.
9. Si in melius fuerit commutatio facta, satis probabilis est, non dari reditum.
10. Contrarium ob communem sententiam defenditur.
11. Si redeas ad materiam commutatam omnia subrogata poteris omnia commutata ad subrogatam redire, excepto vno casu.

1. Commutatione ritè facta extingui prioris materiae obligationem fecerunt omnes Doctores sententiæ apud Sanch. *lib. 4. cap. 55. num. 2.* Quia commutatio est translatio obligationis in nouam materiam; ac proinde est antiquæ extinctio, & nouæ susceptio, cui extinctioni non obstat, quòd possit vouens (si placeuerit) omnia materia subrogata suscipere priorem: quia id ex benigno & interpretatiuo consensu Dei creditur fit.

2. Quadruplex tamen est difficultas prima; an facta materia subrogata inutili vel impossibili reuiuiscat prioris obligatio? Ratio difficultatis est; quia in cultum Dei & in utilitatem vouentis cedit, si commutatio ea conditione fiat, vt si vouens materiam subrogatam non exequatur, prioris materiae obligatione astrictus sit. Ergo facta materia subrogata impossibili vel ob impotentiam, vel malitiam vouentis prioris obligatio reuiuiscit; quæ erat suspensa, & solum sub conditione extincta. Deinde vouens redire potest pro libito ad priorem materiam. Ergo signum est obligationem ad priorem materiam non esse penitus extinctam sed mutatam, ita vt quæ erat determinata, facta sit indeterminata & sub distinctione.

Nihilominus dicendum est facta commutatione nullam esse obligationem exequendi priorem materiam; tamen si subrogata inutili vel impossibili sit; & siue commutatio facta fuerit in melius, siue in æqualem, siue in minus. Sic docent Sayr.

in Clauis Regia *li. 6. c. 12. n. 14.* Graffis *1. p. decis. li. 2. c. 30. n. 4.* Suar. *ro. 2. de Relig. lib. 6. de voto c. 20. n. 6.* Sanch. *lib. 8. de matrim. diff. 9. n. 21. & lib. 4. sum. c. 55. n. 15.* Laym. *li. 4. sum. v. 1. 4. c. 8. n. 28.* Ratio ea est. Quia commutatio secundum omnes Doctores extinguit absolute prioris materiae obligationem nouæ materiae obligatione suscepta. At obligatio semel extincta non reuiuiscit, vt pluribus exornat Gloss. in *leg. qui re s. Arum. ff. de solut. Quod præcipue locum habet in obligationibus voti & Iuramenti; quia propria voluntate suscipiuntur, in quibus nequit extincta obligatio reuiuiscere, quin voluntariè votum & Iuramentum renouetur. Affirmare autem commutationem fieri sub illa conditione; ac proinde non extinguere obligationem prioris materiae, sed suspendere, est contra communem sensum, & præter rationem. Nam cum commutatio sit fauor vouenti factus, grauari non debet, sed leuari. At si obligatus esset exequi priorem materiam subrogata inutili vel impossibili facta, non leuaretur commutatione, sed potius grauaretur: quippe qui ex commutatione duplicem obligationem subiret, primam absolute exequendi materiam subrogatam, secundam, exequendi priorem in casu impossibilitatis subrogatæ; quod grauaum præponderat fauori commutationis factæ non solum in qua materia subrogata melior, sed æqualis est, vt de se constat, sed etiam sit paulò minor. Quod verò vouens omnia materia subrogata priorem exequi possit: non inde fit ad illam sub distinctione obligari: sicut non obligatur exequi materiam meliorem, vel æqualem, & quam terminatè promisit, tamen si id facere possit. Quia potestas redeundi ad materiam priorem est fauor commutationis ex benigno & interpretatiuo consensu Dei credituris proueniens; obligatio verò determinatè exequendi materiam subrogatam est rigor illius.*

3. Limitat hanc doctrinam Vivald. *candelabr. Sacram. 3. p. c. 14. n. 28.* Graffis *1. p. decis. lib. 2. c. 30. n. 3.* Vbi procedat in commutatione facta ab homine, secus si fiat à iure per religionis professionem. Quia hæc videtur facta sub ea conditione si in religione perseueraris; quare si ab ea fueris expulsi, vel in ea dispensatus, tenens prioris materiae obligationem exequi. Sed tenenda est hæc limitatio vt potest sine illo fundamento. Nobilior namque est hæc commutatio omnibus aliis, quæ ab hominibus fieri possunt; ac proinde efficitur debet esse ad extinguendam priorem votorum obligationem. Sic docent expressè Sanch. *diff. 9. n. 21. c. 55. sum. n. 16.* Suar. *li. 9. de voto c. 20. n. 11.* Layman *lib. 4. sum. v. 1. 4. c. 8. n. 29.* Neque ab hac efficaci excludendum est votum religionis assumendæ siue in genere siue in specie, nec votum perseuerandi, quia omnia hæc vota abunde compensantur dedicatione perpetua, qua quis se suæque omnia Deo pro professionem religionis consecrat. Et tradit aliis relatis Sanch. *lib. 4. sum. c. 55. num. 148.* Lessius *lib. 2. c. 41. dub. 15. num. 111. in 2. edit.* Layman *suprà.*

Solum votum sub conditione factum ingrediendi aliam religionem casu, quo de ea quam ingrediens, erectus sit, vel in tuis votis dispensatus, negant Lessius *suprà.* Sanch. *n. 19.* professione commutari. Quia nulla ratio adit huius commutationis cum executio huius voti non concurrat cum professione, sed potius sub conditione cessationis illius assumatur. At verius credo neque hoc votum excipi debere. Nam esse executio illius non concurrat cum executione professionis; non inde fit, quòd virtute illius quodlibet votum non commutetur: quia non commutatur ob hanc impossibilitatem, sed ob illius actus excellentissimam perfectionem. Alias nec propria voluntate posset commutari, quòd Sanch. negat. Deinde non solum votum ingrediendi religionem, sed ieiunandi, recitandi, aliudve opus pium faciendi casu, quo à religione fueris expulsi non erit commutatum, quòd à Doctoribus non admittitur; cum nulla sit specialiter ratio pro voto religionis, quæ in aliis votis non procedat. Adde vota perpetua, & diuisibilia non extinguuntur ea parte, qua cessante professione exequi potes. Denique solus Sanch. & Lessius huius exceptionis meminerunt; cum tamen si vera esset, reliqui omnes Doctores illam non omittent.

5. Secunda difficultas è contra est: an redeunte obligatione prioris materiae commutata, eo quòd non integrè sed in parte facta sit, extinguitur obligatio materiae subrogatæ? v. g. dispensatus es vt non obstantè voto religionis, vel castitatis matrimonium contrahas sub onere commutationis in confessionem menstruam, aliisque pia opera quotidie præstanda; contingit te viuente & potente votum implere mori coniugem, & matrimonium dissolui, quo casu obligatio voti redit, quia solum ad effectum contrahendi matrimonium dispensatus fuisti. An inquam tenearis commutationem illam exequi? Respondet Sanch. *lib. 4. sum. cap. 55. num. 21.* in supradicto casu te teneri, secus si in aliis commutationibus temporaneis. Mouetur ex tenore literarum, quibus conceditur à Pontifice Confessio facultas ad hæc vota dispensanda, quæ indicant videntur perpetuam. Inquit enim Pontifex concessit sando commutes in frequentiam Sacramentalis Confessio